

ZORA.

Časopis za zabavo in poduk.

Izhaja
dvakrat na mesec, 1. in 15.
dne na celi polji.

Stoji po pošti za celo leto
4 gld. za pol leta 2 gld. — Za
dijake in učitelje celoletno
2 gld. 50 kr.

Morska vožnja.

Radosl. Šégula.

ozi me, vozi, čólnič moj :
V mórja sredini mi postoj !
Moja te védla bo roka
Tja do otoka :

Kjer je razgrnen sladki mir,
Kjer je veselja, sreče vir,
Kjer se pri kupici zlati
Zbirajo bráti ;

Kjer še ljubezni svéte žar,
Zemskemu sinu rajski dar,
Vsakemu z óči odseva,
Prsi ogreva ! —

Ko se že zibljem vrh vodé,
Ko hrepenenja vre srcé :
Val mi, ko vprem se na silo,
Zlomi kormilo.

Téma zapré oči mi noč,
Priti k otoku nij mi moč,
Sila sovražna mi brani
In me odstráni. —

Sree hlepéče, zdaj tugúj,
Duh nepokojni, zdaj mirúj,
Ladjica, jadro povési,
K zemlji me nesi !

Vozi me kámgod, čólnič moj !
Néba vihár brodnik bo tvoј,
Gnali te bodo z valovi
Morski vetrovi !

Antonio Gledjevič.

Povest.

Spisal Ivan Tavčar.

(Konec.)

VII.

Zdrava bodi, zdrava bodi,
Zdrava bodi vekomaj!
Jenko.
Skovir na gori je zapel
Nekdó slovó od sveta vzél.
Jenko.

Antonio Gledjevič ozdravel je popolnoma. Hodil je (kot poprej) s povešeno glavo okrog in ni se dosti spremenil. Samo če mu je bilo morda lice sedaj še bolj vpadlo in sraga med obrvima še bolj globoka postala. V Dubrovnik ni več zahajal, ali vendar je skrbel dobri prijatelj Gozze, da prinašalo se mu je na uho vse, kar govorilo se je v družbi o sramoti njegovi. Ali pretrpel je vse. Uro za uro presedal je v vrtu pod senco cvetočih vinskih trt, ter zrl v enomer v daljavo, tje na bliščeče morje.

I Bazilja?

Tudi ona je trpela nezmerno, na skrivnem jokala in tičala le v svoji sobi, kjer tolažila jo je stara Marta z zlato prihodnostjo, ter tudi sedaj pa sedaj nekoliko pograjala neusmiljenega brata, da ni vreden take dobre sestre. —

Ali zlata prihodnost se je odlašala in odlašala. Kar je prišla nečega dne stara služabnica s pregrenko novico, da se hoče mladi Gozze v dan povišanja v senatorje poročiti z Marijo de Cerva. Kolikor je dobra starka skrivala in skrivala, na tihem brisala solze in se branila na vso moč, vendar je radovedno dekle počasi izleklo iz nje vse.

Vse pretrpi žensko srce! Bolečine telesne, zgubo rodovinske ljubezni, samo ako ga tepta isti, kateremu je bil postavljen v njem altar, kjer je kraljeval v čisti in zlati ljubezni, tedaj ako ne počí, je pa vsaj zgubljeno za življenje. Polagoma umira in hira, kakor cvet v borni prsti sredi skalín, če ga ne napaja nebo. Šestnajstletna reva naslonila je težko glavico na mizo, malo telesce se je zvijalo bolesti, dokler se ni izlila iz očes v dolgem plakanji. Izvedel je tudi Antonio, ali ni mu odtrgalo besede; vsaj poznal je plemenitaše dubrovniške.

Drugo jutro je bilo vreme deževno, črni oblaki so viseli po nebu in se pôjali tje in sem. Sedaj in sedaj potegnil je piš s tako močjo, da so se vitke olive v malem vrtu do tal vpogibale. Morje je vrelo, kakor bi se kuhalo v sredi njegovi. Bilo je to tóžno jutro v jugu! Ali vendar je bil Antonio Gledjevič danes radostnega srca. Zavil se je bil v praznično obleko, dejal krog vratu najlepše francoske špice, ogrnil se z žametom, ter opasal tenak rapir. Dolgo časa se je mudil v svoji sobi, premetaval

svoje reči, naposled pa zavil nekoliko listin (njemu tako drago blago) ter jih skril na prsih. Tužno pogledal je po malem okrog, ko je stal na pragu dóma in si pripravljaval ključ, da bi ga zaklenil. Koliko svetih misli zasvetilo se mu je tu, koliko krasnih idej! Bilo mu je, ko da bi slovó jemal od življenja in ko je zatvoril vrata, ko da bi zavalil kamen na gomilo svoje duše.

Ali vendar še ni bilo prestano najhujše. Saj bila je še ona, ki mu je tako zelo onečedila bodočnost, vsaj jo je še ljubil, vsaj kri ni voda! Vstopil je pri nji — soba je bila prazna; šel je k Marti, ali tudi tu je nij. Starka slonela je sama ob mizi, z razčesanimi sivimi lasmi. Govorila je glasno sama s sabo. Ni ga čula, ko je odprl vrata. Poprijela se ga je groza. Ali jemu je bilo tako, kakor da bi bilo to malo poslopje teman grob, kjer se opolnoči zbudé merličí, in ne mené se družega, opravljajo svoje nekdanje dela. Pobegnil je na vrt. I tu je bila Bazilija. Hodila je žalostno med cvetjem, katero polegla je bila močna sapa. Ko ga je opazila tako prazničnega, obstala je začudenja. Stal je pri vhodu in Baziliji zdelo se je, ko da bi počivalo njegovo oko s staro ljubeznijo na nji (ko nekdaj v zlatih, boljših dneh). Morda oglasila se je danes zlata prihodnost, morda, kakor pravila je siva Marta. Zopet je brat tu, pri katerem se je že tolikokrat odpočila. Radosti je toraj vskliknila in razprostrla roke. Antonio je pristopil in obstal pred njo.

„Bazilija Gledjevičeva, govoril je temno, imela si nekdaj brata — imela si nekdaj brata — ponavljal je še bolj tiho, in bil je uboren, prav uboren človek. Marsikaj se prenese, ali če mu tako počasi izlečejo dušo iz telesa, če mu tako počasi umorijo srce, da se čuti, kako pada kaplja za kapljo, ako je vsak korak krvav, vsaka beseda solza, potem mora poginiti tudi najkrepkejši človek! Tak je bil tvoj brat Bazilija! Vsem je želel dobro, ali svet je popačen! Ako bodo nekdaj, ko mu vže razpade gomila, metali na-nj prokletstvo in dejali: to je bil strupen človek! nikar jim ne verjemi Bazilija, nikar jim ne verjemi! Tvoj brat je bil dober človek!“

I prijel jo je z rokama za bolno glavico, ter ji gledal v solzno okó.

„Nikar jim ne verjemi Bazilija!“

Polagoma se je sklonil k nji in ji poljubil bleda usta.

„Bodi zdrava Bazilija, ostani zdrava!“

Dekle je hotelo govoriti, ustna so krčovito poskušala, — ali beseda je ostala v grlu. Temno se ji je storilo pred očesom in ko se je zopet popolnoma zavedela, ni bilo več brata. Ondi na poti proti Dubrovniku videla ga je, kako je hitel dalje, zavil v plašč, katerega mu je sapa zvižala v zraku. Zrla je in zrla, dokler se ji ni skrila temna osoba za ovinkom. —

V Dubrovniku je bil danes za plemenitaše vesel dan. Fernando Gozze dopolnil je svoje štiri in dvajseto leto in bil je sprejet med častno ljudovladno starešinstvo. Dasiravno je bilo slabo vreme, hiteli so vendar stari senatorji od vseh strani k vladni palači.

Pri portalu stala je rektorjeva straža v fantastični opravi in veselo med sabo klepetala. Tu bili so stari bradači in mlade obrite črnooke osebe. Ali vse je bilo zadovoljno pod temi širokimi klobuki! Opirali so se na težke muškete, dražili mimogredoče zale meščanke, ali pa tiho peli sedaj vže pozabljene vojaške pesmi.

Veseli krik je vtihnil, ko je stopil med-nje Antonio Gledjevič, vestno zavit v plašč, da se je videlo le rumeno mu lice in pa čudno goreči očesi pod pokrivalom.

Ali je čestiti senat še tu? vprašal je.

Pritrdilo se mu je. Tiho se je vsedel potem na kamnato klof v lopi in mirno čakal, ko bi slavni senat zapustil vseslavno svojo zbornico. Žolnirji pa so pričeli zopet kramljati, nihče se ni zmenil osamelega pesnika, ki je skoraj v njih sredi globoko zamišljen sedel. Iz gornih soban pričulo se je govorjenje.

„Signori senatorji!“

Ko bi trenil potihnil je šum v lopi. Stari očetje spuščali so se varno po stopnicah, ter obdajali mladega senatorja in mu stiskali roke. Fernando Gozze ognjen je bil v starodavno rudečo starešinsko opravo, črne kodre pa si je bil pokrtil z velikansko tedanjo allonge-paruko. V priljuden smehljaj imel je vbrana lica in delal na vse strani priklone. Ko so stopili v lopo, vrgel je Antonio plašč raz sebe, skočil proti mlademu senatorju, ko blisk urno potegnil rapir in vsekal dvakrat z ostrim orožjem Gozze-ja čez čelo.

„To imaš, to ti pošlje moja sestra Fernando!“

„Madona santissima!“ in Gozze padel je s široko rano na licih po zemlji. —

Antonio pa je vrgel proč krvavo jeklo, ter mirno obstal v sredi lope. Straža je padla po njem in ga vlekla še isti trenotek v ječo.

Mladega senatorja pa so odnesli na dom k ostarelemu očetu. Ta si je ruval v bolečinah redke svoje lase in krel svoj čas, in krel predrzne te psove, te nesramne Antonine. Nič mu ni pomagalo!

Fernando Gozze umrl je še isto noč.

VIII.

I ko ura nam odbije,
Črna zemlja nas pokrije,
Kdo bo še po nas povprašal?
Kdo se z nami bo ponašal?
Jenko.

Slabo brlela je lučica in komaj na pol razsvetljevala temni prostor na okrog. Skozi malo okno v debelem zidu videl se je kos modrega neba

in pa nekoliko zvezd na njem. Tiho je bilo tu notri. Čule so se samo vodene kaplje, ko so glasno padale od stropa.

Pri revni mizi sedel je Antonio Gledjevič. Podprl si je glavo, zrl v listine pred sabo in bral. Bral je tiho, samo tu pa tam izgovoril je na pol glasno besedo.

Ali na enkrat začelo mu je okó bolj plamteti, vstal je — goreče pričel brati, z navdušenostjo so mu tekli glasovi iz grla.

V tili noči je bilo, nihče ni čul prekrasnih pesmi, nihče jih ni motil z nesvetim krohotanjem. Ni bilo istih kreatur, ki so danes taki, jutro drugači: pred carom ližejo prah, v skrivnih zatišjih pa so prosti zidarji in stiskajo v žepu svoje pesti. Hvala bogu ni jih bilo, da bi bili z — vkradeno satiro, s svojim sposojenim humorjem kalili ta veličastni trenotek! I kakor bi hitela poslušati nebesa, pogledala je luna skozi okence in obsejala pesnika v ognji. Dolgo je bral, svoje srce imel je na ustnih, odprl je njegovo svetišče in v smrdljivi ječi, mokrim kamnom le in pa drobni živadi, ki jih je prepregala s svojimi mrežami.

In ko je prebral in odkladal list za listom, ali mu ni bilo, ko da bi si odkladal kos življenja za kosom? Pravijo da labodu, kadar mu ginejo moči, kadar mu zastaja krv v žilah, da podari mu stvarnica nebeške melodije, da se zgrudi med tisočerimi sladkimi glasovi v smrti: voda pa pojenja s svojim šumljanjem in njene hčerke, povodne rože zibljejo veselja bele kelihe. Ali je imel Antonio Gledjevič danes enake čute, kakor do smrti zadeti labod?

„Ničesar mi niste dali“, dejal je grenko, „prav ničesar — nego strupa polno kupo! Ali niste bili zadovoljni, da sem je le okusil — moral sem jo do čistega izprazniti!“

In žalostno je vredil svoje pesmi.

„Ako se pogrezne kamnita gora, zatre tudi najtrdnejšega junaka. In mene je zatrla!“

Čudno se mu je zasvetilo v oku.

„Naj ne ostane spomina po meni!“ jemal je list za listom, ga razvil in pregledal v zadnjič, kar pisal je nekdanj na-nj. Potem pa ga je približal k luči, da ga je gladni plamen v hipu požrl.

In padel je list za listom, dokler ni ostalo družega, kakor kup črnega pepela. S solzami ga je pograbil skupaj, se naslonil čez-nj in tako ostal. Lučica je brlela in brlela, začela počasi pojemat in — vgasnila.

Tihota je vladala. Samo vodene kaplje so padale od stropa!

Zunaj pa se je prebudilo mlado jutro za gorami in se dvigalo z rožnatim svojim obrazom izza kamnitih čeri.

Ali še vedno je slonel pesnik ob mizi.

Istega jutra pa se je bil povrnil Palmota iz Štambula. Žalosti mu je pokalo srce, ko je zvedel nesrečno dogodbo svojega prijatelja. Hitel je v ječo. In ko je stopil k slonečemu in lahko prizdignil mu glavo, odskočil je plaho, Antonio je bil — mrtev.

Nad žrtvenikom svetih pesmij počilo mu je srce! —

* * *

Čez leto in dan bila je v samostan sv. Uršule sprejeta mlada novica. Bila je bleda kot vosek, in okó je pričalo, da je vže sedaj bolj na drugem svetu, kakor na tem.

Bila je Teodóra Bazilija Gledjevičeva.

Beračeva povest.

Spisal Andréjčekov Jože.

(Konec.)

Počasi smo vozarili od mesta do mesta, zdaj smo odložili in zopet naložili, in tako je šlo neprenehoma, dokler ne pridemo v Monakovo.

Ondi zvem, da nabirajo prostovoljce za na Grško — to je bilo ravno 21. leta. Vse je vrelo skupaj, kmečko in gosposko. „Kaj pa, ko bi še ti pogledal, Grega“, mislim sam pri sebi, „kje je tista dežela; če taki-le gospodje gredó, ki imajo vse okovane prste in zlate verižice pri urah, še lepše, ko naš „komisar“, tisti suhi, grbavi dedec, gotovo ne bo slaba. Ti ljudje ki vedno beró in jim je svet boljše znan nego meni Ljubljana, gotovo ne pojdejo, kamor si bodi“. In res zapustim voznike ter se vpišem med prostovoljce. Dali so mi nekaj denarja, za ktere sem pijančeval cel teden po Monakovem, ko pa mi je zmanjkalo, bili so drugi tako dobri, da so plačali včasih kak vrček pive za-me. Vse bi bilo dobro, da bi bil imel le kakega znanega človeka ondi.

Čez mesec dni bilo nas je že celo kardelo prostovoljcev, in kmalo je prišel čas, da je bilo treba odriniti v deželo, o kateri še prej nikoli slišal nisem. Dokler smo hodili po suhem, zdelo se mi je prijetno, posebno zató, ker sem videl veliko svetá, ko pa pridemo do morja in je bilo treba iti na barko, tedaj se mi je jelo sreé krčiti, da nikoli tacega. — Prvi dan imeli smo na morji lepo vožnjo, drugi dan popoldne pa je nastal vihar,

da je vse pokalo in škripalo po ladiji. Mornarji so kleli, da so se kar iskre delale, mi drugi pa smo molili in klicali vse svetnike na pomoč, kolikor jih je v nebesih. Takrat sem tudi sv. Antona na Brezovici za odpušcanje prosil, ker sem mu bil prej večkrat hrbet obrnil in raje v krčmo, nego v cerkev šel. Vihar je kmalu potihnil in srečno smo prišli na suho.

V Misolongi djali so nas v trdnjavo, kjer smo prav po pasje živeli, nihče se ni dosti menil za nas; poveljniki so hodili po raznih veselicah, prostaki pa še jesti nismo dobili. Takrat sem djal — Bog mi grehe odpusti na stare dni — pri moji veri, ko bi le še enkrat prišel domu, potem bi hotel biti pameten. —

Štirinajst dni pozneje zapustili smo Misolongijo in drli proti sovražniku. Šli smo po ozki poti tako trdo eden pri drugem, da bi še miš ne bila mogla zlesti med ramami. Ravno tako-le je bilo, kakor bi šli gori-le proti Dobrovi. Pridemo v neko presedelje k majhini vodici, še sedaj vém, bila je vsa kalna od prejšnega dežja, pa pili smo jo tako slastno, kot bi bilo najbolje vino. Kraj je bil krog in krog obraščen z gostim drevjem in grmovjem, da nismo videli nikamor okrog. — Pridemo vrh klanca — in pok, pok, zagrmé prve puške. „Aha“, pravim, „sedaj se pa bomo udarili“, in brž sem napel petelina pri puški, da bi pomeril koj prvemu Turku v butico. Menil sem, da bomo s to turško gomaznijo kmalu pri kraji, ker nas ni bilo ravno malo, pa ti prebiti rudečehlačniki stali so kot bi jih vkopal, čeravno so jim dobro živžgale naše krogle krog ušes.

Streljali smo neprenehoma, dokler smo imeli kaj patronov, potem pa zgrabimo puške za tanjki konec in mahamo tako divje po sovražniku, kot bi hruške klatili. To delo zdelo se mi je veliko bolj prijetno, nego streljati se; kajti menil sem, da se pretepavam doma s fantini ponoči, zato-rej sem tako neusmiljeno udrihal, da je vse krog mene padalo, kot snopje.

Zraven mene boril se je mlad fantalin, s katerim sva bila vedno najboljša prijateljja; bil je študent v Augsburgu in šel je zoper voljo starišev, kakor jaz, iskat slepih miši po svetu. Oba dva sva se vedno dobro držala, čeravno so udrihali Turčini krepko po nama. Slednjič se zvrne moj tovariš pod trdim turškim udarcem, in jaz že tudi sit takovega pretepanja, popustim borišče, vzamem svojega pajdaša na ramo ter ga nesem stran, v tem hipu pa me zadene krogla v desno ramo in zvrnem se tudi jaz nezaveden na tla.

Ko zopet odprem oči, ležal sem na snažni postelji in zraven mene moj tovariš. Pri oknu stala brhka dekle, stara kakih devetnajst let, ter se vedno ozirala po nama; videti pa, da se jaz nekoliko gibljem, stopi k postelji ter popraša po laško, kako mi je. Jaz sem se domá od voznikov naučil nekoliko laščino lomiti, zatorej mi je sedaj ravno prav prišlo. „Lejte

si no“, pravim sam pri sebi, „to deklice je pa res prijazno, koj me popraša kako mi je, ali me pozná, ka-li? Povem jej, da sem žejen, da bi rad kaplje vode, pa deklica mi reče, da mi je ne smé dati, ker je zdravnik prepovedal. „Ti in tvoj zdravnik“, mislim si, „ti ljudje so tako neumni in nevošljivi, da človeku še mrzle vodé ne privoščijo. „Kaj mi bo neki škodovala, saj nisem mrzličen, da ne bi smel piti, kar bi hotel“. Pa naj sem godrnjal, kolikor sem hotel, dekle mi je ni hotela dati.

Moja rana sé je vedno boljje in boljje celila; ker ni bila ravno nevarna, zapustil sem že lehko v treh tednih posteljo ter šel nekoliko na dvorišče. Hiša, v kateri sem bival, bila je prav prijetna, z dvema nadstropjema. Krog in krog hiše bil je vrt in ne daleč stran pod gričem majhina vas z nekaterimi slabimi hišami. — Gospodar, ki je bil vdovec in je imel edino hčerko, bil je zelo prijazen mož. Večkrat smo sedeli dolgo po noči na vrtu in se pomenkovali. Pesebno rad je imel mojega tovariša, ko se je zopet ozdravil, ker je znal dobro laško in francosko. — Pravil nama je, da je Benečan, njegovi starši pa so bili Francozje iz Geneve, da je prišel tu sem koj v začetku grške ustaje, da bi prodajal vojakom kruh in pijačo, prišel je namreč za mektajnjarja (marketendarja). Ker je bila ta hiša ravno prazna —; kajti posestnik pobegnul je bog vedi kam zavoljo strahu pred Turki, ki so povsod zelo neusmiljeno ravnali, — naselil se je kar ondi in napravil krčmo; ker pa je bilo prostora dovolj, napravili so ondi tudi bolnišnico.

Z deklicjo Angelo — kakor jo je imenoval oče — bila sva si kmalu bolje prijatelja, nego je sploh navada, kajti jaz sem se jej vedno znal prilizovati, moj tovariš pa, ki je bil po bolezní grozno čmeren in puščoben, sedel je dan na dan pri mizi in vedno nekaj pisaril v nekeve debele bukve. Jaz sem ga pustil pri miru, še bog da se ni vtikal v najine reči.

Zala deklica me je tako očarala, da sem pozabil Rezike, na katero sem vedno mislil, odkar sem zapustil Vrhniko, in se popolnoma zatelebal v to ljubeznjivo dušico. Prijaznost bila je od dné do dné večja in kmalu sem se dekleta tako navadil, da mi skoraj ni bilo mogoče brez njega živeti. Dekle me je tudi rado imelo, in večkrat mi je dejalo, naj ostanem vedno ondi, česar ne bi se bil prav nič branil, ko ne bi se bile okolščine predrugačile.

Razun naji bilo je v hiši tudi kacih deset vojakov, grdih, starikovih Nemcev, ki so stregli ranjenim. Bili so takovi pijanci, da jim ga ni bilo para po vsem Grškem, ko bi ga bil tudi po dnevi z lučjo iskal. Vse so požrli, da je le dišalo po vinu ali žganji, če jim bi bil tudi dal samega hudičevega olja. Eden teh grdogledov postopal je vedno za dekletom, čeravno ga ni mogla živega trpeti; nikjer ni bila varna, povsod je lazil za njo. Mene je to neznano jezilo in rad bi mu bil segel v lase, ali pa mu

zavil vrat, kakor ptiču, da ne bi bil več dihal božjega zraka, pa si nisem upal, ker je bilo onih preveč.

Nekega večera sediva z Angelo v zgornji sobi in se pogovarjava to in ono, sevéda, pogovarjala sva se le, kako se imava rada; kar nastane spodej strašni šunder in ropot. „Grdobe, so že zopet pijani“, pravim jaz, „sedaj se bodo pa še pretepavali“. Urno izderem sabljo in tečem po stopnicah v spodnjo sobo, da bi meril; pa komaj stopim skozi duri, ko nenkrat nekdo luč ugasne in nad-me plane cela druhal. Urno se umaknem skozi duri v vežo, pa v tem lipu zadene me oster nož v prsa, da se zvrnem nezaveden na tla.

Ko se zopet prebudim, ležal sem v zgornji sobi in zraven mene jokala je Angela. V tistem trenutku napadla me je taka divjost, da sem hotel kar s postelje skočiti in iti s sabljo nad svoje nasprotnike, pa Angela mi je branila, rekoč, da jih ni več v hiši, da so vsi potegnili nekam, ker so se zbalii kazni. In res od tistega dne nisem nobenega več videl, strežbo pri ranjenih prevzeli so trije stari Grki, ki so jako lepo ravnali z bolniki. — Moja rana bila je zelo nevarna in ležal sem tri mesece, preden sem zopet mogel s postelje. Angela bila je pri meni noč in dan ter mi neprenehoma stregla.

Ko sem zopet nekoliko okreval, zadela me je vnovič nesreča: treba se je bilo ločiti od svoje ljube. Spravili so bili namreč vse ranjence skupaj, ter nas dejali v veliko ladijo, ki nas je imela odpeljati zopet v domovino. Grozno nerad sem se ločil in dekle je jokala, da sem menil, znorela bo. — Pa nikar ne mislite, da vse to, kar vam pripovedujem, bila bi le izmišljena reč, da se samo hvalim, — o ne, vse je gola resnica. Kaj mislite, jaz sem bil takrat ves drugačni kot sem sedaj, ko me je že starost pokvečila in polomila, da hodim v dve gubi stlačen; takrat sem bil fant, da malo takih: velik, močan, pod nosom imel sem črne mustače, zraven pa še grška vojaška obleka; hé, to sem bil tak junak, da se imeti mora. — Med potjo na barki jel sem premišljevati: „Ovbe Grega, neumna butica, kaj se boš neki kremžil zavoljo ene dekle, saj ti ni zrastle na srecu, pozabi kar je bilo, saj ona ne more biti nikdar tvoja, ti pa njen ne.“ Tako sem mislil in mislil in slednjič sem res prevedel, da je vse vkup prismodstvo in otročarstvo, in tako sem pozabil deklice Angele, katero sem imel prej tako neznano rad, še preden smo prijadrali v Trst. Sedaj mi ni bilo družega mar, kakor, da bi prišel skoraj domu; kajti bil sem sit do grla takovega življenja in želel sem si zopet miru. Kakor sem že rekel, Angele mi ni bilo več mar, pozabil sem vse kar je bilo, kakor se sploh take reči rade pozabijo pri mladih ljudeh: če me je ona tudi tako naglo pozabila, ne vem.

Na Martinovo nedeljo zjutraj prišel sem zopet domu. Mati so ravno pospravljali po hiši.

„Dobro jutro, mati!“ ogovorim jih, „kako je že, ali ste še zdravi?“

„Bog daj dobro jutro“, odvrnejo in me jamejo debelo gledati.

„Ali me več ne poznate?“

„I — nak, kdo pa ste?“

„Ali več ne poznate Gregata, mati?“

„O Jezus — Grega!“ več niso mogli izustiti, solzé jih polijó in dolgo časa so jokali kot otrok. Ko jih poprašam kje so oča, povedó mi, da so jih že pokopali pred veliko nočjo. Zboleli so bili neki koj po mojem begu in potem niso več ozdraveli. Dolgo, dolgo pripovedoval sem materi, kod sem hodil in kaj sem prestal, in oni samega veselja niso vedeli, kaj bi počeli, ko so me imeli zopet doma.

Pred deseto mašo stali so fantini zbrani pred cerkvijo in jaz med njimi. Kako mi je bilo pri srečju, ko sem bil zopet med domačimi fanti, ne morem povedati. Grozno so bili veseli videti me zopet starega prijatelja. Neprenehoma so me izpraševali, kako se mi je godilo po svetu, kodi sem hodil toliko časa in več družega, in jaz sem jim komaj sproti odgovarjal.

Po maši pride iz cerkve mlada ženska s prav zalim fantikom. „Glej, glej Grega“, pravi mi grajščakov Tone, kacega čvrstega fanta je dobila Reza, od kar te ni bilo domá“. Mene oblije rudečica, obrnem se stran; kajti Reze nisem hotel več poznati.

Popoldne zberemo se s fantini v krčmi pri Vrbiču, sklenili smo praznovati ta dan, ko smo se zopet sošli, ter izpiti nekaj bokalov vina na zdravje. — Proti večeru pride doli Reza z otrokom v naročji; ker pa nas je bilo preveč v krčmi, ni hotela noter, ampak reče Vrbič-u, naj me pokliče v zgornjo sobo. Nerad sem šel, pa šel sem vendar-le, ker so me pregovarjali fantje.

„Grega, ali me nočeš več poznati?“ dejala je Reza, ko stopim noter, in v tem hipu oklenila se mi je krog vratu in jela milo jokati. „Glej“, djala je, „tu imaš sina, ti si oče njegov; ali moreš tako trdosrčni in brezvestni biti, da bi me zapustil? Pripravil si me v nesrečo in sramoto, pa pa to vse sem voljno preterpela, ker sem mislila, da me imaš res rad. Zakaj si se ravno mene lotil in mi legál, če me nisi mislil vzeti? Saj si me videl, kakošna sem, če ti nisem bila všeč, pustil bi me bil pri miru, pa bi biló“.

Videti Rezo jokati in fantiča na stolu sedeti in prijazno smehljati se, polastila se me je nekaka čut in vest mi je očitala, da nisem prav ravnal. Nisem se mogel več premagovati, objel sem Rezo in jokal sem dolgo časa,

kar se že dolgo ni zgodilo. Zagotavljal sem jo, da ne vzamem nobene druge, kakor njo, in dekle bila je zopet srečna in zadovoljna.

Taki-le so mladi ljudje, le nekaj solz in nekaj obetov, pa je vse zopet poravnano.

Kakor sem bil sklenil, mislil sem res Rezo vzeti, pa neki slepár me je zvodil in mi rekel, da Reza ni taka, kakor si jo mislim, da je že tudi včasih za katerim drugim pogledala ter jih že več vodila za nos. Vlačil me je vsako nedeljo saboj v Ljubljano v neko beznico na starem trgu. Ondi je služila mlada, še precej brhka dekle za natakario. Meni je bila všeč bolj, nego Reza, zato, ker je znala govoriti nemški. In ker se mi je znala tako dobro prilizovati in sladkati, dobila me je kmalu v pest, da sem zapustil za vselej Rezo ter jel z njo pečati se.

Prišel je predpust in bilo je treba ženiti se; kajti mati bili so že stari, družega pa tudi ni bilo pri hiši, da bi bil znal kaj poskrbeti. Natakario bila me je tako preslepila, — ne vém, ali mi je naredila, ali kaj-li, — da nisim maral nobene druge, kot njo. Zastonj se je jokala Reza, zastonj mi očitala mojo hudobijo, jaz je nisem hotel poslušati. — Napregel sem konje ter šel po nevesto v Ljubljano in tretji ponedeljek pred pustom bila je že ženica na domu; žena, da se bogu usmili.

Od začetka šló nama je dobro, pila in jedla sva, pa le malo delala. Mati mlade niso nič kaj radi videli, vedno so tožili, da je preošabna, da ni za kmete, kjer se mora človek truditi in peči po solncu, ampak za mesto, kjer le vedno po sencah posedajo. In mati so imeli prav. Premoženje se je vedno bolj krčilo, treba je bilo prodati to in ono, da si je mogla napraviti baba svoje cunje. Neznano veliko je potrošila, več, nego jaz in vsa moja družina. Slednjič prišlo je vse popolnoma v nič. Mati, ki so znali še kaj pridobiti, umrli so in odslej šlo je še vse bolj narobe. Krémo morala sva pustiti, ker ni bilo s čem vina plačevati, delo na polji šlo je slabo izpod rok, ker so posli le po svoje ravnali, dolžniki pa so se jeli bolj in bolj oglašati in tirjati svoj denar. Šla je njiva za njivo, travnik za travnikom, gozd za gozdom, in slednjič pustili so nama samo bajto vso prazno in golo.

Sedaj še le spoznal sem svojo neumnost, pa bilo je prepozno. Baba bila je vajena dobro piti in jesti in ker ni bilo kje jemati, pognala me je po svetu, da moram prositi od hiše do hiše božjih darov.

Takó, ljubi moji, se mi je godilo. Bil sem premožen, skoraj najpremožnejši v celej fari, sedaj sem pa siromak, berač in to vse zavoljo ene babe, zapravljivke. Pa naj bo, kakor hoče, menim, da že mora tako biti, bom pa zató lože v nebesa prišel, ker na stare dni prenašam križe in težave. — Sedaj pa mati vas še enkrat prosim za malo krompirja, pottlej pa grem kar precej“. — Ker sva jaz in moj prijatelj Janez beračevo

prošnje podpirala, dala mu je oštirka krompirja; jaz pa se poslovim od svojega prijatelja in maham jo spet proti Lubljani, premišljevaje, kako čudovito se zaplete mnogokrat osoda marsikterega zemčana.

Salvator Rosa.

Salvator Rosa se je narodil leta 1615. Bil je sin nekega merjaša v vesi Aranella pri Napoli. Uže kot dečko je deklamoval rad vrstice iz pesnikov, igral v plunko (Laute) in risal. Oče ga je odločil za duhovski stan, vendar ni se čutil poklicanega, in pobegne iz kloštra. Šel je v Napol in se tam preživil od muzike. Kmalu se je kot igrač na plunko in složitelj pesmič za serenade slavno ime pridobil. Jegova sestra se je omožila z nekim slikarjem, pri katerem se je risati naučil. Leta 1633. še le 18 let star je sklenil se le enega učitelja držati — naimer nature. V razvalinah, gozdih, gorah, je iskal predmetov za svoje slike. Na tih svojih potih pade nekega dne v oblast banditov, in ti bi ga bili umorili, ako ne bi se žena nekega roparja za njega potegnoła. On sedaj postane tovariš in pajdaš banditov. Tukaj si je zbiral utise za svoje čudopolne roparske prizore, dokler ni mu ugodila uiti, in v Napol priti. A tukaj bi bil od glada umrl, ako ne bi slavni slikar Lanfranco opazil pri nekem branjevci neke risarije, katere je Rosa za mali denar prodal. Lanfranco poprašuje po imenu risarja, in zve da mu je ime Salvatoriello, tako so ga naimer uličniki klicali. Lanfranco ga spravi v delavnico slavnega slikarja Spagnoletto. Ali njegova nemirna natura ni se hotela udati zapovedim oholega Španjolca, on uide in išče sreče v Rimu. Brez vsega premoženja pride v Rim, slike Rafaelove ga navdahnejo, ali ni mu bila po volji nobena malarska šola, in bil bi od glada umrl, ako ne bi mu nek kardinal v pomoč prišel, in pri njem dela naročil. Delo je zvršil izvrstno, pot do slave mu je bila odprta, ali stanovito k cilju korakati, — to ni bilo Rosovo nagnenje. Zapusti svojega patrona, in se zopet nazaj v Napol poda. Tukaj je zrisal neko neskončno lepo sliko, jo pošlje enemu svojih prijateljev v Rim, naj jo javno izstavi in če se kupec najde, proda. Ta slika je navdušila vse znatelje umetnosti, poklicali so ga v Rim, in Rosa je bil srečen mož. Najel si je hišo v ulici Babboina. Karneval 1639 mu odpre pristop v vse imenitne in plemenite družbe. Voz je drdral skoz Corso, vlekli so ga voli z pozlačenimi rogovi, maske na vozu so pele zabavljive pesmi, katerih ni še nikdo prvlje slišal. Glavni burklež na vozi se je imenoval: Signor Formica. Vse je govorilo o tem vozu, in ko je Signor Formica masko raz lica vzel, so spoznali — Salvatorja Roso. Bil je tudi pesnik. Za njegove slike so se začeli trgati, da so v ceni neskončno visoko poskočile. V oni dobi na-

stane Masaniellov punt, Salvator se poda v svojo domovino, da bojuje proti Španjolcem. Ustajniki bili so pobiti, naš umetnik gre zopet v Rim, ali nemirnost njegove duše se zopet zbudi, on izpostavi dve satirični sliki, ki ste vse zasramovali in se črez vse rógali, kar je takrat Rim imel velikega in imenitnega. Moral je iz Rima pobegniti. Ferdinand II. ga v Fiorenci prijazno sprime. Roza živi zopet prav po gosposko, in zraven še pogostem igra v gledišči. Vendar tudi v Fiorenci nima miru.

Podá se v puste kraje, v goste gozde, da si obrodiviti svojo fantazijo. Slednjič je zopet smel nazaj v Rim. Jegovi sovražniki so pomrli, in jegova slava je pokrila jegove nerodnosti in napake. Kupil si je hišo na Monte Pincio, in je živel kot bogat gospodar. Edna jegovih poslednjih slavnih slik je „Zarota Katilinova.“ V portretih, v slikanji divjih gorskih krajev, predstavah grozovitih rup z roparji, puščavniki itd., ni ga nobeden slikar presegel. Umrl je ta nemirni slikar leta 1673 v Rimu. D. T.

Cervantes.

Miguel Saavedra de Cervantes jo eden najizvrstnejših komičnih spisovateljev, ki jih je kedaj ktera deželca rodila. Rojen je bil v Alcali de Henares 9. oktobra 1547, ljubil že v zgodnji mladosti berilo in pokazal nagnenje k poeziji in lepim znanostim.

Brez vsih pomočkov dalje se izobraževati se poda mladi Cervantes, ko je dve leti v Salamanki se šolal, v Rim in stopi v službo kardinala Aquaviva, ki ga za svojega komornika sprime.

Potem je bil vojak in je večidel svojega življenja v tem poklicu preživel. Pod slavnim papeževim admiralom Marco Antonio Collona služil je v boji proti Turkom in afrikanskim korsarom, in je bil pri Lepantu v levo roko od puškine krogle ranjen, ki je zaradi tega bila skoz celo življenje mrtvoudna. Ko je na neki ladji Filipa II. iz Napole v Hišpanio potoval, padel je v robstvo morskih piratov, in je pet let mogel kot suženj živeti. Polovico svojega življenja je posvetil Martu, le zadnja leta še Muzam. —

Ubog in nespoznan je umrl 23. aprila 1616 v Madridu. V vsih spisih tega posebnega duha kaže se nam bogastvo znanosti, zrel ukus in kritična zmernost. Spisal je 30-dram, med njimi je tragedia „Mimantia“ najimenitnejša. Jegov „Viage del Parnasso“ je bridka satyra na pesnike njegove dobe. Jegovemu pastirskemu romanu „Galatea“ ne manjka zanimivih situacij. Večo vrednost pa imajo njegove „Novelas exemplares“ (nemšk. od Soltau-a. Königsberg 1801). Kar pa je temu žensalnemu pesniku največo slavo pridobilo, je njegov znan komični roman: „Don

Quixote“, v katerem bičeva manio brati tako imenovane „Ritterromane“ z navdušenjem in z globokim znanjem, tudi v lepem živem jeziku, ki je poln najprijetnejše šale. Po njegovi smrti še je na svitlo prišel njegov roman: „Trpljenje Persilesa in Siegismunde“ (nemšk. Leipzig, 1837, 2. zvezka.) Nobeden spominek ne kinča mesta, v katerem počivajo Cervantesove kosti, in še le poznejše stoletje je veleumniku dalo kamen — mesto kruha, ki ga je dostikrat zastonj iskal pri svojih vrstnikih; — leta 1835 še so le na prednji strani one hiše, v kateri je v Madridu prebival, njegovo podobo postavili. Izbrani njegovi spisi so v španjolskem jeziku, v katerem je pisal, prišli na svitlo v Madridu 1833—39 v 6. zvezkih, nemške prestave imamo od Soltava, Bertucha, Kellera in Notterja, Tiecka itd. „Don Quixote“ preložen tudi v vse slovanske jezike izvzemši slovenskega. *) Jezik španjolski je lep in bogat, ima izvrstno literaturo, dobro bi bilo, da bi se ga lotil kateri naših mlajših pisateljev in nam iz izvornika preložil „Don Quixota.“
D. T.

Izidina podoba.

Parabola.

Star duhovnik v Memphisu imel je v lopi svojega stanovališča podobo zagnene Izide. Bila je umetno iz sivlega marmora napravljena. Jegov sin, živ dečko, je večkrat stal pred podobo, in mikalo ga zelo videti obličje zahaljene boginje. Nekega dne ni mogel svoje radovednosti že premagati, vzame kladivo in teslo, in odbije vel (Schleier); a ko se začudi, ko druga ne vidi nego kos neotesanega kamna. „Kaj delaš tukaj?“ — vpraša ga duhovnik, ki je ravno v lopo stopil.

„Hotel sem videti podobo božice.“

„Oh, zdehne oče, tebi se je zgodilo, kar meni, ko sem jaz še bil mladenič in sem resnico mislil najti v šolah učenjakov. — M. G.“

Literarni pogovori in odpisi.

J. P.

II.

Izvir poeziji kot umetnosti je neskončno hrepenenje človeka po vzoru, idealu. Komur se v duši kot zarja na obzoru svit, in če samó le eden žarek ideala — večnega, nedosežnega hrepenja po lepoti in tolažbi — prikaže, ta čuti dušo razgorelo, temu srce zaigra veselja in tožnosti, ker bi se idealu rado približalo, objelo ga. „Srce“, obseg notranjih utisov na nas in kar sili v zunanjest nazaj — kot vtelesjenje umeteljno, koristno itd. — postane vse drugo nego preje: nepokojno, volnujoče kakor valovje morja, zdaj na vrhunci svoje sreče, zdaj v globinah temnega brezdna zibljoče se.

*) Ko se imamo, a ne vsega prevoda.

In to volnovanje duše, ta razburjenost sreča — to je pri pesniku navdušenje, kot jegova lastnost naudušenost.

Brez te navdušenosti nij pesniku mogoče kaj živega, kaj velikega, kaj ganljivega v besedah vstvariti. Od kod hoče svojim tvorom kras lepote, slast pogleda, neskončno žal in neskončno srečo dajati, ako mu boginja nij razkrila idealnega nadzemskega svetá, ako mu vsaj enega trenutja svit nij prijavila? Brez tega darú ostanejo pesmotvori nelepi, nevzvišeni, nezanimivi. A ta dar navdušenja je dar prirode, dar „nebes“, dar „boginje petja!“ —

Duh in duša sta razumni in čuteči del našega bitja. Duh daje idealu oblike, on si prizadeva v podobé zemske prestaviti in predelati to, kar je videl, in dela to s pomočjo mečte ali fantazije. Duša — ženi podobni del našega bitja, čutljivost, čuvstvenost — daje duhu moč in silo ter ga podbuja in podbistruje k izraževanju ideala; uprav ona je to, kar se inače srce imenuje. Obe sili našega bitja pripomagata tedaj složno, in ena moč bez druge delala bi izraze idealov slabe in nepopolne. —

Pomanjkljaji ene in druge strani našega idealnega, posebuo pesniškega delovanja, vidni so iz pesnij samih. Kjer duh premalo sodeluje, tam prevlada nejasnost, nerazumljivost drugim; kjer je dušna pripomoč slaba, pretrgana, nedostatna, tam pesnim manjka ognja, čuvstva, prijetnosti, zanimivosti.

Zato mora pesniku prva naloga biti, da si izbere podobo, v katero hoče svoj ideal obleči. On mora misliti na položenje, situacijo pesni, t. j. na povod, slučaj, priliko in okolnost dejanja — bez dejanja nij mogoče v besedi kaj predstavljati. — Kako krasno je vedel naš Prešeren pesnim položnja dajati! Čitajte ali vzpomnite se n. p. krasne lyrične „p o d o k n o m“! Tudi mora pesnik — kar je tudi dolžnost jegove duhovitosti (ako smem delavnost duhá takó imenovati) — svoje misli t. j. kakor se mu je videni ideal pokazal, v jasnej, razumljivej besedi pripovedati, ker bi sicer jegov trud zastonj bival. Srce pak mora navdušeno biti, da tem močnejše in čisteje ideale čutiti in predstavljati pomaga. Zato je v resnici pesen slika „srca“ in svedočba pesnikove „obrazovanosti“. —

Z m e s i c e.

Posebnosti iz srednjega veka.

Nekaterim je srednji vek vzor srečnega življenja. Imel je dosti dobrega, pa še več samosilnosti in prevzetnosti. Konrad von Würzburg piše o svojem času:

Gewalt ist auf der Strasse richel (reichlich)
 Gerichtes hat man sich verschämt,
 Die Recht steht krummen, denn ein Sichel,
 Fried und Gnade sind erlahmt.

Kako srečen je bil kmet pod temi vitežkimi grajščaki, naj pričuje ta vest. Nek grof Chalotais v 17. stoletju je imel veselje pokrivače na strehah, in kmete na drevesih, iz katerih so sadje pobirali, ko mačke in vrabee postreljati. Markgraf Albrecht brandenburški se je sam hvalil, da je sežgal 3 kloštre, 2 mesta, 19 gradov, 75 sel plemenitašev, 17 cerkev, 19 fužin, 28 mlinov in 170 vesi z 3000 orali lesa. Pruska divjačina se je tudi v slednjem francoskem boju zopet prav nehvalevredno pokazala.

Gostilnica (hospitium) na gori Bernhardskeje.

Ta hospic je ustanovljen leta 869., in leži 8000 stopinj nad morjem, teda je najvišje mesto v Evropi, ki ima svoje prebivalce. Seže že na krajino večnega snega, in v najtoplejšem poletnem časi vsaki večer toplomer pada do znamenja: mrzlo. Rimljani so to goro imenovali: Mons Jovis, tudi: Peninus. Nekateri ime izvajajo iz keltskega: pen, breg, tudi prebivalci visokih Karpatov imenujejo najvišje hribe: pienine. Priméri še španjolsko: pëna, pečina. Bernhard, ujec Karla velikega, je čez to goro vodil vojsko v Italijo, in tako je po njem ime dobila.

Farbe žalosti.

Pri nas je navada, da ako po kom žalujemo, se oblečemo v črnino. Kitajcem je farba žalosti bela, Turkom modra ali violetna, Egipčanom: žolta, Etiopčanom rujava, starim Špartancem in Rimljanom je tudi bela farba bila farba žalosti. V belino so se oblekli tudi kralji kastilianski, ako so po kom žalovali, pozneje so si zbrali violetno ali škrlatasto, v kateri tudi kardinali žalujejo.

D r o b n o s t.

Henrik IV., kralj francoski rekel je svojim vojakom pred bitvijo le-te besede: „Jaz sem Vaš kralj, vi ste Francozje — tam stoji sovražnik!

 Današnja „Zora“ ima 2. štev. „Vestnika“ za prilogo.

Listnica. Opravištvno „Zore“ prav uljudno prosi, naj mu storjene premembe bivališč gg. naročniki gotovo naznanjajo, da oni sami in mi škode ne trpimo. — Sl. Čit. v Sen. Hvala za prejeto. — G. Pan-r F. Prosimo nove adrese, ker iz Tr. nazaj pošilajo. — G. Vir-t J. Prosimo za adreso. — G. Nap-k M. Prosimo nove adrese!

Izdajatelj i odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba „Narodne tiskarne“ (F. Skaza in drugi) v Mariboru.